

Мар'яна Комариця

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2951-1237>

докторка філологічних наук, старша наукова співробітниця,
завідувачка відділу

Науково-дослідного інституту пресознавства
Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника
(Львів, Україна)
komar_mar@ukr.net

УДК 070(477.83/.86+438.32/.44)“1911/1912”

НАУКОВИЙ КОНТЕНТ ТИЖНЕВИКА «НЕДІЛЯ» (1911–1912 рр.)

DOI 10.37222/2786-7552-2023-3-2

Українська інтелектуальна еліта Галичини розуміла важливість розбудови національних культурних цінностей через їх наукове переосмислення. Вектори цього переосмислення проєктуються на окремі галузеві групи публікацій ілюстрованого часопису «Неділя» (тижневого додатка до газети «Діло») і стосуються різних наукових сфер – історії, літературознавства, мовознавства, образотворчого мистецтва, музики, театру, природничих наук тощо. Автори публікацій – Михайло Возняк, Володимир Дорошенко, Наталя Кобринська, Іван Крип'якевич, Іван Раковський, Гнат Хоткевич, Іван Франко, Василь Щурат та ін. – розглядали проблеми національної культури у загальноєвропейському контексті, проводили компаративні паралелі щодо суспільного статусу, фінансового становища та публічного резонансу результатів діяльності українських і зарубіжних науковців та митців. Часописні матеріали започатковували такі наукові дисципліни, як шевченкознавство й шашкевичезнавство, містили багатий історичний та археологічний матеріал до історії України загалом і Львова зокрема, відображали

високу оцінку результатів діяльності Наукового товариства імені Шевченка. Історичні дослідження актуалізують теми праісторії України, доби Хмельниччини, ідентифікації українських національних символів. Публікації газети дають змогу простежити зв'язок між розвитком наукових процесів на теренах Галичини та пресою: окрім суто фахових видань, суспільство потребувало науково-популярних, що сприяли б пропагуванню досліджень, перш за все у сфері гуманітаристики, серед ширших суспільних кіл. Соборність духовного простору українців, розділених кордоном двох імперій, засвідчує як авторське коло газети, так і тематичні доміанти наукових розвідок.

Ключові слова: преса Галичини початку ХХ ст., тижневик «Неділя», науковий контент, компаративні студії, соборність нації.

Постановка проблеми. Формування нових напрямів у світовій науці сприяло їх віддзеркаленню на шпальтах періодичної преси. Зазвичай редакційний і авторський колективи часописів у Галичині початку ХХ ст. склалися не з фахових журналістів, а з письменників, науковців, юристів, медиків. Це сприяло певному універсалізму видань, домінуванню у них тих тем, що були близькими самим авторам. Водночас українська інтелігенція з огляду на бездержавність нації була змушена долати більші перешкоди задля утвердження себе в науці, літературі, мистецтві чи ж на театральній сцені. Відсутність власних академічних установ спонукала шукати інші публічні платформи для інтелектуальної реалізації. Створене 1873 р. літературне Товариство імені Шевченка, реформоване 1892 р. у наукову інституцію, стало фактично українською академією наук і згуртувало довкола себе найкращих українських науковців, що друкувалися у виданнях НТШ. Однак існувала необхідність популяризації цих знань серед ширших суспільних кіл, і з цією метою засновувалися часописи на кшталт «Неділі».

Метою дослідження є систематизація та аналіз публікацій львівського літературно-наукового тижневика «Неділя» (1911–1912), виокремлення наукового контенту та характеристика його основних галузевих напрямів. Системний аналіз розвідок газети є підставою увіразнити фокус уваги тогочасних науковців, сформулювати основні проблемно-тематичні вузли публікацій,

зокрема в контексті формування соборного духовного простору нації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розвідки часопису «Неділя» сучасні науковці переважно досліджували в контексті шевченкознавчих і шашкевичезнавчих студій, адже спеціальні ювілейні номери газети 1911 р. – це багате наукове джерело, що містило ґрунтовні статті М. Возняка, В. Дорошенка, І. Крип'якевича, Г. Хоткевича, В. Щурата. Бібліографічний опис газети із розлогою анотацією подано у тритомному історико-бібліографічному дослідженні «Українські часописи Львова 1848–1939» [6]. Статті, що побачили світ на шпальтах тижневика, стали об'єктом дослідження у низці розвідок: власне шашкевичезнавча тематика потрапила у фокус уваги Феодосія Стебля [11], шевченкознавча – Алли Калинчук [5], франкознавча – Ярослави Мельник [8, с. 255], геральдична – Андрія Гречила [4, с. 101–102], театрознавчі матеріали газети досліджувала Майя Гарбузюк [1, с. 5] та ін.

Новизна. Вперше науковий контент часопису «Неділя» став самостійним об'єктом дослідження, систематизований і проаналізований у контексті тогочасного суспільно-політичного становища Галичини. У статті простежено дискусії, які вели між собою автори тижневика, увиразнено взаємозв'язки між тематично близькими публікаціями, форми реалізації та пропагування національної ідеї крізь інтелектуальну призму в Галичині початку ХХ ст.

Методи дослідження. У статті застосовано аналітичний, порівняльно-історичний, описовий, типологічний та компаративний методи дослідження.

Виклад основного матеріалу. Розвиток наукових знань на теренах Галичини тісно пов'язаний із пресовим простором. У суспільстві існував запит, окрім суто фахових, на науково-популярні видання, пов'язані із введенням результатів наукових досліджень, перш за все у сфері гуманітаристики, у ширший суспільний простір. Цю місію виконував, зокрема, літературно-науковий тижневик «Неділя» – додаток до щоденника «Діло». Світ побачило у Львові 98 чисел газети, редакторами якої були Василь Щурат (1911 р.) і Ярослав Весоловський (1911–1912 рр.), відповідальним редактором – Володимир Бачинський, видавцем –

Видавничка Спілка Діло, а автором логотипа – художник Гнат Колцуняк.

Часопис «Неділя» вирізняється з-поміж періодичних видань Галичини початку ХХ ст. інтелектуальною складовою: різні галузі наукового знання представлені розвідками, які, хоч і мають популярну форму викладу, все ж позначені високим фаховим рівнем, а художні твори репрезентують модерні тенденції в українській і зарубіжній літературах. Доволі типовою для галицьких видань була структура газети: українські та зарубіжні поетичні твори або малих прозових форм, публіцистичні й наукові статті, спогади, рецензії. Українська інтелектуальна еліта Галичини розуміла важливість розбудови національних культурних цінностей через їх наукове переосмислення. Вектори цього переосмислення проєктуються на окремі галузеві групи публікацій. Об'єктом літературознавчого аналізу стали явища української та зарубіжної літератур, їх взаємозв'язки, а також творчість окремих письменників, цікаві факти та знахідки.

Доля митця часто залишається загадкою не тільки для історії, а й для нього самого. В оповіданні Катрі Гриневичевої «На розпутті туги» ця тема розгорнута через інтерпретацію євангельського сюжету: митець звернувся до Ісуса з проханням «звільнити його від себе самого» і не отримав відповіді, тож відкритий фінал спонукає до роздумів про призначення митця – немає ліків на біль, що його приносить творчість. У «Неділі» побачили світ поетичні твори Івана Франка й Василя Щурата, Василя Пачовського, Степана Чарнецького й Сидора Твердохліба з плеяди молодомузівців, Миколи Вороного, Володимира Юринця, Дмитра Николишина, переклади поезій Фрідріха Шіллера, Йоганна Вольфганга Гете, Антона Ашкерца, а також переклад румунської народної легенди пера І. Франка й переспіви литовських дайн – Василя Сімовича. З-поміж малої прози на сторінках «Неділі» були надруковані оповідання Михайла Жука, Олени Кисілевської, Івана Липи, Наталі Романович, Осипа Турянського, Івана Франка, Михайла Яцкова, переклади з Анатолія Франса, Габрієля Д'Аннунціо, Кнута Гамсуна, Грації Делледи, Марка Твена, Оскара Вайльда та ін. Імена письменників засвідчують намагання редакції сформуванню добрий мистецький смак у своїх читачів.

У контексті проблеми взаємин «митець/читач» редактор Я. Весоловський актуалізував ідею боротьби з «лубочною» літературою. У чому ж принадність т. зв. легкого читива для молоді та нижчих верств суспільства? Коментуючи роздуми на цю тему німецького прозаїка Карла Ганса Штробля, автор статті суголосний з ним у тому, що це явище властиве людству в усі епохи, включно з античною, і є проявом своєрідного «романтичного світогляду». Цей тип світогляду ставить уяву понад розум, волю понад доцільність, а боротися з ним треба не моралізуванням і нудними романами, а «гарними й живо писаними повістями» (1912. Ч. 19).

Микола Троцький (підп. М. Данько) у статті «Красне письменство як національний чинник» окреслив роль літератури у процесі формування модерних націй, проблеми суспільної ваги творчості, освіти як об'єднуючого фактора: «Красне письменство – се найбільш доступна широким масам народа частина національної культури, і значіне красного письменства яко національного чинника буде побільшуватись в тій мірі, в якій буде зменшувати ся анальфабетизм народа» (1911. Ч. 41). Питання про фінансовий еквівалент інтелектуальної вартості, трансформацію письменницького аматорства у професійний вимір відзначав І. Франко у статті «Ціна літературної праці». Бо якщо у більш розвинених країнах літературна творчість є джерелом прибутків для автора і видавців, то в менш розвинених (до того ж недержавних) народів нею «займають ся люди, що стоять на громадських або державних посадах і з них мають своє удержане, а літературною або науковою працею займають ся тільки в часах, вільних від фахового заняття» (1911. Ч. 40). Лише після заснування у Львові Наукового товариства імені Шевченка, його трансформації з аматорського у справді наукове товариство публікація у його виданнях дає право на гонорар, тож з'явилася надія на заспокоєння «дійсної потреби тих малочисленних іще у нас робітників, що займаючи ся духовою, особливо науковою, працею, мусять нераз бороти ся з дуже тяжкими нераз обставинами» (1911. Ч. 41). Хоча вчений застерігав водночас від зловживань, як-от надто розлоге цитування з метою збільшення обсягу статті, а отже, й гонорару.

Подібну думку в афористичній формі, але в ширшому контексті висловив і Г. Хоткевич у циклі «Зі старого записника»:

тогочасний стан української культури унеможлилював вагомий внесок її представників у світову не через нездібність, а через історичні умови життя: «Трудно виконувати якусь роботу, маючи зв'язані руки й ноги, трудно стати високо в розвитку власних сил, коли їх треба уживати на що інше» (1911. Ч. 4). Автор публікації, аналізуючи сутність літературної критики, стверджував, що вона не має сили доказовості, а лише силу сугестії, та запропонував оригінальну інтерпретацію основних естетичних та суспільних категорій, деякі з яких, як-от вислів про те, що думка подешевшала, а час подорожчав, досі не втрачають актуальності.

Різні, дещо інверсні, виміри взаємозв'язку між фольклором і літературою простежено у статтях В. Щурата «Федькович у устах народа» та Н. Кобринської «Не ходи, Грицю, на вечерниці... Драма Старицького і народна пісня». Літературні тексти часто стають народними піснями, тож не дивно, що «Громадський Голос», цитуючи «народні парафрази Федьковичевих поезій», вирішив, що їх «сам народ зложив» (1911. Ч. 6). Глибоке розуміння народної творчості, таким чином, дає змогу творити літературні тексти з органічною фольклорною структурою. Популярність драми Старицького теж пояснюється наявністю духовного зв'язку між митцем і суспільством, завдяки якому твір став улюбленим. Теза ж про необхідність «бути собою» в оцінці психології персонажів драми веде авторку до ширших філософських узагальнень щодо небезпеки втрати національної самототожності: «Вихвалюваний так часто європеїзм не повинен полягати на підпорядкованню нашого духа чужині, на нехтованню всего, що своє, а якраз на вмілости піднести себе, свою і народну індивідуальність до висоти європейської штуки» (1911. Ч. 8). А не навчившись берегти прикмети національного характеру, не навчимося справді «бути».

Цінним джерелом для вивчення народнопоетичної творчості були не тільки етнографічні дослідження про пісенні й обрядові традиції, що друкувалися у «Неділі», як-от розповідь Юрія Кміта про Різдво на Бойківщині чи ж Дениса Лукіяновича про гуцульського майстра Василя Шкрібляка, а й навіть юридичні документи. Зі статті В. Щурата «Українські народні пісні в городських актах» (1911. Ч. 7) дізнаємося, що деякі писарі

будучи «весело і гарно настроєні» записували тексти українських народних пісень поміж стенограмами судових засідань, зберігаючи фонетичні особливості вимови, характерні для XVII ст. Дослідження давньої української літератури зазвичай ускладнене пошуком оригінальних текстів, адже російська імперська політика була спрямована на знищення будь-яких історичних документів, що доводили давність української нації та її право на культурну спадщину від князівських часів. Історія віднайдення 1906 р. у монастирі оо. василіан у Крехові драми Теофана Прокоповича із присвятою Мазепі «Владимір» поміж рукописами його лекцій, викладена у статті «Драма, посвячена Мазепі», важлива, на гадку В. Щурата, тим, що написаний «під диктоване» рукопис знайшовся на галицьких теренах, і в ньому, на відміну від кількох відомих рукописних копій з росії, відсутній т. зв. «пролог къ слышателям», немає російських слів («москалізмів»), натомість поданий синопсис (короткий зміст усіх сцен кожного акту) і є присвята гетьману Мазепі – спадкоємцю князя Володимира. «Отже в 200-ті роковини церковного виклинання Мазепи не зайвим буде остаточно ствердити, що Прокоповичева драма, котру в Росії нині вважають панегіриком для царя Петра Великого... була передовсім призначена на звеличане українського гетьмана Мазепи» (1911. Ч. 1) – цей політичний момент і дає відповідь на запитання, чому жодна з російських копій драми Прокоповича не зберегла авторської присвяти в заголовку. Варто додати, що в 1939 р. драму «Владимір» поставили семінаристи Богословської академії – автором лібрето був критик католицького угруповання Микола Гнатишак, а інформував про цю культурну подію тижневик «Мета» [3].

Дещо пізніший історичний пласт заторкує стаття М. Возняка (підп. О. К.) «Один з попередників Котляревського» – про Івана Некрашевича з Чернігівщини. Для його творів характерні колоритні сцени з тогочасного життя – ярмаркування, гостина, сповідь із вкрапленнями живої української мови в діалогах персонажів (мова автора – церковнослов'янська). Вчений підсумовував, що твори Некрашевича мають літературну вартість, «і можна тільки пожалувати разом із Житецьким, що він не вийшов з тісного круга церковно-приходських відносин і вражінь на вільніше поле поетичної творчости» (1911.

Ч. 55). Ще одне забудьте ім'я – письменника, журналіста й літературознавця Василя Масловича – спопуляризував у «Неділі» В. Дорошенко.

І. Франко звернув увагу на специфіку серії «Универсальная библиотека» (Москва), в якій виходили вибрані твори тогочасних письменників, зокрема українських. Видавництво «Польза» видало черговий том із творами самого Франка та його коротким життєписом, як справедливо зазначає письменник, без попередження і оплати: «Добрим російським звичаєм видане виходить без повідомлення і якого будь відшкодованя автора, мабуть, девіз московського товариства “польза” треба би докладнійше висловити “Собственная польза”» (1912. Ч. 9). У цитованій статті «Причинки до автобіографії» він висловив незгоду з інтерпретацією деяких аспектів свого світогляду та специфіки мистецької творчості: бо вважав своєю метою не показ ненормальності чи неправди життя для ствердження високих ідеалів людськості (як це подало російське видавництво), а перш за все – пошук поезії та краси «в тім нормальнім житю».

Якщо фольклорні джерела були підґрунтям оригінальної творчості, то багата світова мистецька спадщина спонукала до пошуку тематичних, жанрових та образних перегуків між національними літературами. І. Франко, розповідаючи про власну поетичну інтерпретацію староарабської казки «Тисяча й одна ніч», зауважував, що давніший надто дослівний переклад Михайла Лозинського не робить «такого вражіння, яке повинні робити справжні перли староарабської поезії, якими редактори арабської збірки, а може й самі автори оповідань пересипали їх, певно, для окраси оповідань, а не для відстрашеня читачів» (Старо-арабські поезії. 1912. Ч. 15). Окрім короткої передмови, І. Франко вмістив кілька поетичних строф із нового видання для ознайомлення ширшого читацького кола. Ще одна Франкова публікація стосувалася найдавнішої пам'ятки старосєврейської поезії – «Пісні Дебори». Аналізу творчості видатних представників зарубіжної літератури присвячено статті Володимира Гадзінського про драму Генріка Ібсена «Пер Гюнт», Антона Лотоцького – про взаємини Б. Бернзона й Г. Ібсена, компаративна студія В. Щурата про «Мєсть верховинця» Миколи Устияновича й «Zemsta Ostara» Чєслава Лукавського, Дмитра Казарміва – про Персі

Біші Шелі з нагоди 120-ліття від дня народження, посмертна згадка Сильвестра Яричевського – про словенського поета Антона Ашкерца, з яким автор статті тривалий час листувався, що теж давали змогу читачам вийти за межі суто галицького простору. У газеті друкувалися також огляди новинок німецької та французької літератур, зазвичай підписані криптонімами. Перебування Галичини у складі Австро-Угорської імперії, з одного боку, вводило українську літературу в загальноєвропейське соціокультурне поле, а з іншого – створювало небезпеку впливу чужих розвинутіших культур.

Шевченкознавство як окрема галузь літературознавства розвивалася на галицьких теренах разом із культом поета, представлена розвідками про його творчість, вплив його ідей на формування національної самосвідомості українців, а також з точки зору естетичної системи, своєрідного поетичного коду. Кожен Шевченків ювілей ставив риторичне запитання, чи узгоджується наше життя із його заповідями? Актуалізувалася ідея нового бачення поетичного тексту, власне прочитання «Кобзаря», а не підтягання загальновідомих цитат під певну політичну платформу, присвячене Тарасу Шевченкові було число 11/12 за 1911 р. М. Возняк, подавши панораму «народин культу Шевченка в Галичині», окреслив водночас у статті «В справі ювілею столітних уродин Т. Шевченка» пошуки сутності поетового культу: «Але концерти, академії, походи та всі масові обходи, хоч як вони причинять ся до поглиблення національної свідомости, хоч скільки вони не побільшили би наших рядів і не влили в нас свіжої струї запалу й одушевлення до народної праці, се тільки одна частина Шевченкового ювілею...» (1912. Ч. 10). Не менш важливим є видання і поширення поетових творів, наукове дослідження його життя і творчості. Шевченко заплатив за свої сміливі думки десятилітнім засланням, тож пропускання чи виправлення «невигідних місць» у виданнях його творів є профанацією пам'яті великого поета. В. Дорошенко в контексті оцінки поетового доробку відзначав у статті «Корифеї російської критики про Т. Шевченка» імперське начало у поглядах Белінського й Добролюбова, що унеможливлювало об'єктивний підхід. На відміну від них, Чернишевський висловлював симпатію на адресу як самого поета, так і його

народу, його «не лякала кара сепаратизму. Він узнавав повну самостійність укр[аїнської] мови, бажав повного її розвитку і навіть політичного об'єднання українців Австрії й Росії» (1912. Ч. 11/12). До кола шевченкознавчих студій входять також статті В. Щурата «Перша оцінка Шевченка в Галичині», Г. Хоткевича «Также матеріали до культу Шевченка в Галичині», М. Возняка «Погляд на культурно-літературні зносини галицької України та російської в першій половині XIX в.», що увиразнюють контрверсійність формування його культу на теренах Галичини. Розуміння поетом ролі національної освіти розкриває В. Щурат у статті «Шевченків “Буквар”», в якому органічно поєднані духовне й національне начала: «Замість дивити ся на метод у зложеню Шевченкового “Букваря”, красше буде подивити ся на иншу прикмету його. Тою прикметою є ідейність у симпатичнім доборі материялу релігійного і сьвітського» (1911. Ч. 11/12). А в основі цієї ідейності – віра, мова, духовність, свобода та любов. На шпальтах «Неділі» висвітлювалися не тільки теоретичні аспекти аналізу поетової спадщини, його впливу на процес формування української нації, а й відомості про вихід нових видань творів Шевченка. Зокрема, про структуру та зміст власного видання, що мало вийти накладом у 10 тис. примірників, інформував потенційних читачів Юліан Романчук, обстоюючи тематичний принцип супроти хронологічного, прихильником якого був Василь Сімович. І. Франко у статті «Шевченко по німецьки», аналізуючи книгу «Ausgewählte Gedichte von Taras Schewtschenko» (1911. Ч. 46) у перекладі з української Юлії Віргінії, з передмовою, короткою студією про життя та творчість Шевченка, перелічив фактичні помилки в біографії Шевченка, які варто було уточнити на основі книги Олександра Кониського. Газета інформувала також про вихід низки споминів про поета і його близьких, про процес перепоховання в Україні, про переклади Шевченкових творів англійською мовою, подала хроніку тематичних публікацій у польській пресі, не позбавлених політичної заангажованості.

На початку XX ст. формувалося також шашкевичезнавство як окрема галузь. У 1911 р. минало 100-ліття від дня народження Маркіяна Шашкевича, і з цієї нагоди редакція «Неділі» присвятила йому окреме, 43/44-те, число. Цінне воно тим, що

цілковито присвячене українському генію: від портрета пензля Івана Труша на першій сторінці – до рубрики «Записки» на останній (інші видання часто обмежувалися кількома ювілейними матеріалами). Серед публікацій – вірш Петра Карманського «Маркіянови в соті роковини», дослідження В. Щурата про культурні зв'язки між Галичиною і Наддніпряниною у першій половині ХІХ ст., оригінальний текст першої друкованої поезії Маркіяна, про родинне коріння поета – діда по матері священника Романа Авдиківського. Натомість М. Возняк у статті «Слідами Маркіяна» висвітлював проблему розвитку ідей Шашкевича, його вплив на подальший хід національно-визвольних змагань українців Галичини, позначених печаттю єдності народу і Церкви. Питання «включення» Шашкевича у тогочасний національно-культурний контекст окреслив І. Крип'якевич (підп. І. П.) у статтях «Львівське жите в часах Маркіяна» та «Політичні відносини в Галичині в часах Маркіяна Шашкевича». Ілюстрації до числа теж пов'язані з життям і діяльністю Маркіяна, вшануванням його пам'яті: це світлини рідних місць поета, портрет о. Р. Авдиківського, фото з урочистостого святкування поетового ювілею, зокрема посвячення пам'ятного знака на Білій горі, бюст Шашкевича роботи скульптора Михайла Гаврилка. Однак друкувалися розвідки і поза ювілейним числом, зокрема: В. Щурата про казку «Олена», М. Возняка з описом зовнішності Маркіяна за спогадами Я. Головацького, І. Вагилевича й М. Устияновича. М. Возняк увиразнив роль ровесників Маркіяна Шашкевича, семінаристів, твори яких склали 1833 р. збірник «Син Русь» на тлі панорами тогочасного українського культурного життя в Галичині. Стосунки між батьком і сином вчений розкрив у публікації «Недрукована автобіографія Володимира Шашкевича» (1911. Ч. 34–36) на основі поетичних текстів та неопублікованої автобіографії: Володимир, як і батько, поклав свою працю на жертвник нації, втративши здоров'я через матеріальні нестатки. Я. Весоловський (підп. Яр. В-ий) нагадав, що в ювілейні дні забуто про Маркіянового друга, могилу якого важко відшукати на Янівському цвинтарі, подав короткий життєпис Івана Вагилевича і висловив жаль, що значна частина його літературного доробку «спочиває в рукописах»: «Злиденне жите сього, у великій части

змарнованого для нашого народу таланту, повинно бути для української суспільности *memento* на довгі часи, що се річ злочинна виголюдувати своїх робітників пера» (Іван Вагилевич. 1911. Ч. 45).

Недержавний статус нації негативно впливав на розвиток культурного простору в різних сферах. Адже для виставок, театральних вистав чи концертів українці змушені були винаймати приміщення, наголошував Михайло Волошин у статті «Модест Менцінський в світлі німецької музичної критики», а «театр наш грає лиш по справдішних будах у Львові – бо не маємо театральної салі, нас болить то, бо наслідки сего є прямо фатальні. А причини? безперечно, в першій мірі політична лихва наших противників, які кожду хвилю використовують, щоби зліщитувати наші добутки чи то майно духове, чи то людий, так жирувати їх своєю фірмою як свої власні» (1911. Ч. 47). Театральна тематика засвідчує наявність широкої ретроспективи – як світової, так і національної. Стаття «Цар Едип в старинному театрі» сягає античних часів, а історії розвитку театрального мистецтва в Галичині присвячено цикл публікацій С. Чарнецького: «Артистична комісія: 3 материялів до історії русько-народного театру», «Перший драматичний конкурс на галицькій Україні: Із материялів до історії руського народнього театру» та «Перша вистава русько-народного театру у Львові: Сторінка з історії русько-народного театру», що ґрунтуються на документальних матеріалах і розповідають про початки професійного театру у Львові. 8 лютого 1864 р. виділ товариства «Руська Бесіда» подав прохання про дозвіл на відкриття українського народного театру, а 15 березня отримав лист, яким намісник Менсдорф дав «Бесіді» дозвіл на сорок вистав упродовж 1864 р. «в приготовленій на ту ціль сали Народного Дому» (1912. Ч. 45). Серед найбільших мистецьких вартостей будь-якого артиста С. Чарнецький вважав безпосередність, темпераментність та пластичність гри, якої вдалося досягти Гнату Хоткевичу в його аматорському гуцульському театрі, що виступав на той час кілька днів у Львові, – це висновок статті «Гуцульський театр» (1912. Ч. 14). Унікальність артистичного таланту М. Заньковецької, що зуміла покорити публіку Москви, розкриває стаття Федора Коломийченка «Українська Дузе...» (1911. Ч. 48). Політична реакція російської влади не забарилася, свідчення чого – замітка

М. Б. «Московська рептилька про український театр» (1912. Ч. 11) як реакція на статтю-фейлетон «Гастроли малорусской труппы» за підп. Бен у газеті «Московскія Вѣдомости», автор якої без належної пошани висловився про М. Заньковецьку. У часописі функціонувала рубрика «Театральний перегляд», що містила відгуки про вистави українських і зарубіжних театрів у Варшаві, Лондоні, Кракові, Львові, Парижі, Москві, Чернігові тощо.

Мистецтвознавчі дослідження охоплювали теж широкий проблемно-тематичний спектр. Юліан Панькевич у ґрунтовній розвідці «Маляр і природа», що друкувалася упродовж кількох чисел 1911 р. (Ч. 8–14), досліджував проблеми теорії малярства: впливу природи на мистецьку творчість, поняття перспективи й простору, колориту. Враження від відвідин осінньої виставки в Парижі спонукали Якова Струхманчука теоретично окреслити у статті «Модерні прояви в малярській штуці» (1911. Ч. 41–42) найновіші мистецькі тенденції на основі особистих спостережень та рецензій французької критики. До мистецтвознавчих досліджень належать також статті І. Труша про альбом Шевченкових малюнків, Г. Хоткевича – про гуцульські картини Д. Павтша, Володимира Гребеняка – про дерев'яну церковну архітектуру Галичини. Низка розвідок присвячена окремим видатним постатям мистецького світу. Нестор Літинський, розмірковуючи про творчість Олекси Новаківського [1911. Ч. 42], вбачав політичні причини у негативізмі деяких польських художників і польської преси щодо виставки видатного українського митця: серед згаданих причин – автопортрет Новаківського в національному стилі, прізвище художника українською мовою та факт відвідання виставки митрополитом Андреем Шептицьким переважили оцінку критикою Новаківського як одного з першорядних малярів. У цьому контексті автор статті нагадував про необхідність матеріальної підтримки національного мистецтва і меценатами, і пересічними громадянами. Про життя і творчість львівського художника Северина Леопольда Обста, його виставку з нагоди п'ятдесятилітнього ювілею творчості, на якій представлено близько 200 полотен, зокрема з гуцульського життя, інформував Іван Труш. Його авторству належить також стаття про іншу українську мистецьку виставку – на ній було представлено творчість кількох десятків українських митців, високий рівень

яких визнали і вітчизняні, і зарубіжні критики, все ж, на думку автора, варто було провести жорсткішу селекцію. Причиною «непідготовленості» названо у статті «Вистава української штуки в Києві» перш за все відсутність фінансової підтримки митців, бо хто цікавиться у Галичині й Наддніпрянщині мистецтвом, «повинен приложити старань, щоби поспішити нашим артистам із фінансовою помочю... До вистави не був з винятком Кричевського, Мартиновича і Іжакевича ніхто більше із малярів і різьбарів належито приготований. Не був, бо не міг» (1912. Ч. 12). Бо треба мати час для мистецтва, а не витратити його, щоб заробити на життя. І. Крип'якевич у статті «З давньої української штуки» звернув увагу на публікацію Костя Широцького в «Записках НТШ», в якій розглянув українську тематику у творах Василя Тропініна. Сьогодні такий підхід актуалізований війною проти України, її історії та культурної спадщини, однак має інші медійні форми вияву. Молоді українські митці Богдан Олег Горобчук та Елла Євтушенко створили платформу «Культуртригер» [7] на Youtube, на якій розповідають про українську тематику у творчості Івана Айвазовського, Архипа Куїджі, Іллі Ріпина та ін., про те, «чим відрізняється українське та російське мистецтво» і про «запозичені» росіянами пісні й художні полотна.

Більшість музикознавчих досліджень – це персоналії українських і зарубіжних композиторів, музикантів та співаків. Невдовзі після смерті Миколи Лисенка 17 листопада 1912 р. вийшло присвячене його пам'яті число 42, в публікаціях якого аналізується націотворче начало у житті та діяльності видатного українського композитора, його творча спадщина, вплив на неї ритмомелодики українських народних пісень. У статті Миколи Василенка «М. В. Лисенко» (переклад з російської Я. Весоловського) помітний акцент на органічності національного стилю – від захоплення етнографією у студентські роки до свідомої діяльності задля культурного розвитку України: «Коли М. В. Лисенко являв ся на естраді, а публіка вітала його горячо й бурливо, то було ясно, що в М. В. Лисенку бачили не лише музичного діяча, композитора і виконавця, але когось більше – носителя відомої ідеї, що висловлює в музиці означені національні стремління. З сього ішла та пошана й поважанє, якими окружувано імя М. В. Лисенка не тільки в Києві, але

й далеко поза його границями, по всій Україні і в Галичині» (1912. Ч. 17). Більшість розвідок цього тематичного блоку все ж присвячені галицьким митцям. Також з нагоди смерті Дениса Січинського вийшла друком стаття С. Чарнецького «“Бранка Роксоляна” та її творець» (1912. Ч. 12). Автор її розкрив внутрішню трагедію творця, що не хотів міняти музику на платню службовця і залишився вірним своїй обраниці серед злиднів і холоду, підкреслив моральний аспект – типовий для долі талановитих особистостей: галицька суспільність, серед якої «артист ходив ще недавно голодний», після смерті засипала його вінками і квітами. Ярослав Вічуковський подав загальну характеристику творчості Ярослава Лопатинського, виокремивши в ній комедіюперу «Еней на мандрівці» за Котляревським, а Володимир Гадзінський жанрово означив основні твори Сидора Воробкевича, зауваживши: мав на меті переконати своєю статтею, що ми не такі бідні, як нам часто здається, просто не все знаємо, створене українцями. Постає Віктора Матюка, автора церковної музики та мелодії до знаменитої шашкевичевої «Веснівки», увиразнив Станіслав Людкевич. Деякі публікації присвячені зарубіжним митцям, як-от: М. Волошина – австрійському композитору Густаву Малеру, а М. Яцкова – німецькому скрипалю Віллі Бурместру. У деяких числах газети була рубрика «Музичні новини», автор якої – Ярослав Вінцковський (відомий під псевдонімом Ярославенко). Згодом, у міжвоєнний період, він став одним із засновників часопису «Музичні Вісти» (Львів, 1934) [10, с. 97].

Лінгвістичні дослідження майже не представлені у «Неділі». Близька до мовознавчої проблематики, дискусійна стаття М. Возняка «Проф. Ягіч про українську фільольогію» задекларована як рецензія на вип. 1 видання «Енциклопедія славянської філології» за редакцією академіка Ватрослава Ягича (видання відділення російської мови та словесності імператорської академії наук). Серед згаданих у ній імен – Лаврентій Зизаній, Мелетій Смотрицький, Осип Бодянський, Михайло Максимович, Пантелеймон Куліш, Яків Головацький, Олександр Потебня, Омелян Огоновський, Михайло Драгоманов, а «між академіями наук і науковими товариствами назване й Наукове товариство зі своїми “Записками” та ріжними “Збірниками”» (1912. Ч. 1).

Специфіка витіснення україномовного простору в російській імперії набирала іноді й таких специфічних форм: Ярослав Федорчук у статті «На тему міжнародної мови» (1911. Ч. 23) висловив подив, що в такому місті, як Одеса, де практично не функціонує українська мова і немає україномовної періодики, виникла ідея видання українського часопису мовою есперанто.

Процес формування національної самосвідомості був неможливим без знання власного коріння – історії, національних традицій і своїх героїв. Історичні студії, вміщені на шпальтах «Неділі», охоплюють широкий хронологічний спектр. Своєрідною точкою відліку можна вважати розлогу розвідку В. Гребеняка «Україна – Геляда. (Взаємини обох в передісторичній добі)» (1912. Ч. 46–47/48). Автор актуалізує питання відсутності популярного нарису праісторії України, бо вступ, який подав М. Грушевський у своїй «Історії України-Руси», є надто загальним і «не дає точного поняття про задачі й цілі праісторії, про методу, якою ся наука послугуєть ся» (1912. Ч. 46). Історичні реалії крізь літописну призму подав І. Франко у статті «Печеніги під Києвом 698 р. (Найстарша українська народна пісня)». Йдеться у ній про пісню, знайдену в «Повісті временних літ» та реконструйовану в газеті на основі Іпатіївської редакції літопису, що «ближший до оригіналу і до народньої мови» (1912. Ч. 10). Після короткої передмови автор подав текст оповідання про перший напад печенігів на Київ, який власне змусив князя Святослава повернутися з Болгарії. До князівських часів переносить і розвідка В. Щурата «Інсігнії наших князів» (1911. Ч. 6), після публікацій якої через кілька місяців з'явилася у «Неділі» однойменна стаття-коментар Василя Волощака. Автор її ділиться враженнями з екскурсії у краківському Вавелі, де мав змогу потримати в руках згаданий князівський атрибут, що його вивіз із Галичини польський князь Казимир: висотою близько 50 см хрест «міг служити в княжій руді як скиптр, бо мав рукоять, але міг бути рукояттю також востроплений і в підставу...» (1911. Ч. 24), особливо вразили автора публікації трираменна форма хреста й легка вага. Дотична до цієї теми інша стаття В. Щурата – «Українці золотарі у Львові XIV–XVII ст.», в якій йдеться про таких майстрів, як: Яцко Золотар, Яків Лепкий, Григорій Остафієвич, Андрій Касиянович.

Низка розвідок І. Крип'якевича розкриває різні аспекти культурно-політичної ситуації доби Хмельниччини: перші напади російських солдатів на українські села невдовзі після переяславської ради, супроводжувані масовими грабунками та насильством, зафіксував документ 1656 р. Реєстр награваного майна українських козаків є цінним документом для етнографічних студій, водночас багато що з одягу, посуду, їжі мало іноземні назви, що засвідчувало активні торгівельні зв'язки українців. Опис підбитих білками шапок і кунтушів, інших дорогих речей у статті «З культури Хмельниччини» засвідчує, що «богатство не кінчиться на предметах щоденного ужитку: в кожду козацьку хату заходить вже розкіш, показують ся висші потреби й бажання» (1911. Ч. 8). А вже наслідки тривалішого «господарювання» російської влади на українських землях окреслено у статті Я. Весоловського «Батуринські руїни» – короткий екскурс в історію Батурина як гетьманської столиці завершився жорстоким руйнуванням міста, а згодом і розграбуванням гетьманських палат: «Батуринські палати опинили ся в некрасшім виді, як ханська палата в Бахчисерау, відки позабирано мармурові плити навіть з ханських могил» (1912. Ч. 46). Складним було питання виокремлення якоїсь однієї барви в козацьких прапорах часів Хмельниччини, бо козаки «брали прапор такий, який давав їм той, хто брав їх на службу» (Прапор Хмельницького. 1911. Ч. 6), однак у той час домінувала червона барва. Натомість Стефан Томашівський наголошував на необхідності устійнення жовто-блакитного кольору національного прапора з огляду на популяризацію соціалістичних ідей під червоним стягом: «Вже давно серед деяких російських українців була опозиція щодо прийнятого в Галичині й на Буковині (навіть на Угорській Русі) синьо-жовтого знаку як буцімто неісторичного, натомість реклямовано червоній красці право на національний характер, бо се буцім історичний колір» (1911. Ч. 34).

Особливу увагу було присвячено історії Львова: статті цієї тематики ілюстровані світлинами Високого замку, львівських площ та вулиць. Важливим аспектом була національна ідентифікація території: у статті «Львів за Ягайла» (з приводу книги Фр. Яворського «Lwów za Jagiełły») наведено докази українських коренів міста. Читацький резонанс викликала стаття В. Щурага «Гайдамаки у Львові» (1911. Ч. 5): як доповнення на

неї вчений опублікував у наступному числі спогади о. Юліана Дуткевича п. н. «Ще про гайдамаків у Львові». Характерною рисою польської політики була жорстокість, з якою польська влада страчувала гайдамаків, використавши їх попередньо на будівельних та інших важких роботах. У тогочасному геополітичному контексті, зумовленому претензіями поляків на Галичину, вагомим дослідженням була розвідка В'ячеслава Будзиновського, автор якої аргументовано спростовував легенду «про винайдене русинів Австрією», а точніше – галицьким губернатором Стадіоном у 1848 р., яка «стратила свою вартість як зброю поляків против наших домагань, і для нас перестала бути небезпечна» (1911. Ч. 3). Варто зазначити, що такий підхід типовий для колонізаторів, адже влада російської імперії теж стверджувала, що український національний рух був ініційованим Австро-Угорщиною.

Інтенсивний розвиток науки та техніки, наукові відкриття, що докорінно змінили спосіб життя людей у ХХ ст., спонукали українських учених Галичини до нових досліджень у галузі природничих наук. Інформаційна стаття «Професор Пуллой про катодне промінє» (за підп. ...ий...) містила короткий виклад тез лекції Івана Пуллая у Празі, з оглядом дотичних праць і розповідь про досліди для слухачів для унаочнення, він поділився також досвідом власного дослідження катодних променів, також про проміння рентгена. До сфери фізики можна віднести й розвідку Юліана Гірняка «Плинні кристали». Статті І. Раковського «Взаємини між приладами людського тіла» й «Міжнародна вистава гігієни в Дрезні 1911 р.» присвячені медичній тематиці: якщо перша стосується біології, то друга була своєрідним путівником з гігієни на тлі історії розвитку людської цивілізації. У кінці ХІХ–ХХ ст. популярними були дослідження з психіатрії та психології, в контексті яких мала б викликати інтерес читачів стаття Володимира Баб'яка «Вплив температури й раси на геніяльність та на божевілле»: у той час тема божевілля здобула особливу популярність у науці й літературі. В. Гребеняк у дослідженні «Фізична характеристика українського народу» (1912. Ч. 13–14) подав галерею різних європейських типів та запропонував власну версію, до яких із них належать українці. Стаття Миколи Залізняка «Що то є номографічні науки?» стала

спробою системного узагальнення принципів наукового пізнання: на його думку, воно «зводить ся до систематичного схематизованя дійсности. Коли се та, то найголовнішим питанєм теорії науки стає питанє про ті способи спрощуваня, при помочи яких наука виконує свої завданя» (1912. Ч. 8). Автор під криптонімом Ст. Г. інформував про четвертий міжнародний філософський конгрес у Болонї 1911 р., відгуків про який, на жаль, майже не було в українській пресі.

У «Неділі» дискутувалися й питання наукового висвітлення минулого нашої нації: І. Крип'якевич здійснив порівняльну характеристику історії України Михайла Грушевського й Миколи Аркаса, наголошуючи на тому, що вони орієнтовані на різну читацьку аудиторію, тож обидва видання є цінними й потрібними, докладніше вчений зупинився на характеристиці ілюстрацій у відредагованому посмертному виданні Аркаса (І. К. Аркасова історія України. 1911. Ч. 20). Стаття була актуальна у контексті різко негативної реакції самого Грушевського на видання колеги, що трагічно вплинула на долю Аркаса. Ця резонансна і водночас прикра історія не залишилася поза увагою сучасних істориків [2].

Популяризації знань про Україну в Західній Європі сприяла книга Георга Бінаїме «La Diète de Galicie, les tendances autonomiques, par Dr. Bienaimé [Сейм Галичини, економічні тенденції]»: вона не тільки інформувала французького читача про політичні реалії Галичини, а й містила короткий історичний екскурс – галицьких читачів повідомляв про це Іван Муретов статтею «Француз про Галичину» [1911. Ч. 9–10]. Добра обізнаність із ситуацією у Франції стала підставою для І. Муретова спростувати допис у ч. 23 «Неділі» за 1911 р. «Російська трибуна в Парижі для українських справ» про журнал «Парижській Вѣстникъ». Перелічуючи інформаційні замітки у згаданому паризькому часописі, автор поставив риторичне запитання: мало це чи багато? Відповідаючи ж на нього, він згадав випадки цензурування україніки редакторами, з одного боку, та відзначив пасивність українців, які не змогли ефективно використати для пропаганди національного руху вікно можливостей, – з іншого. Відомості про українців містила й книга Емілі Грін Бельч «Our Slavic Fellow Citizens [Наші слов'янські співгромадяни]», в якій багато уваги присвячено українцям з Галичини й Буковини.

У статті «Американці про русинів» В. Степанківський (підп. В. Подолянин) відзначав високу оцінку працьовитості та самоорганізації українців: «Русини в Канаді є найбільш успіваючою нацією. Вона не нахвалить ся їх спосібности в короткий час переймати висші технічні методи хліборобської господарки, їх витревалости і здібности до організації» (1911. Ч. 21).

Спогади, незважаючи на суб'єктивний характер висвітлення, є вагомим історичним документом, тому важливо їх зберігати й популяризувати, – наголошував Іван Кревецький у статті «Наша мемуаристика (1900–1910)» [1911. Ч. 6–15]. Більшість цих матеріалів опубліковані на шпальтах преси, тож преса фіксує як сьогочасся, так і історичну тяглість. За основу автор взяв хронологічний принцип висвітлення (поділений на десятиліття), авторами ж аналізованих споминів були і наддніпрянці, і галичани. Серед згаданих І. Кревецьким видань – «Громадський Друг», «Записки НТШ», «ЛНВ», «Нива», «Правда», «Сьвіт», загалом у публікації відчутний підхід фахового бібліографа (1911. Ч. 6–7). Окрім оглядової статті, друкувалися у газеті й самі спогади – про Шевченка та його друзів, про Петра Ніщинського, Ганну Барвінок, деякі з них мали художній характер (у змісті річника за 1911 р. виділені в окрему тематичну групу п. н. «Спомини»).

Видатною подією українського культурного життя початку ХХ ст. стала організація у Коломиї виставки народного мистецтва, докладну характеристику якої подав Д. Лукіянович у публікації «Вистава домашнього промислу в Коломиї» (1912. Ч. 37–41). І хоча у пресі було висловлено багато претензій як до організаторів виставки, що не змогли забезпечити належної реклами, так і до громадян, які «не висказали зрозуміння завдання», все ж ця культурна акція стала важливою подією, засвідчила високий мистецький і фаховий рівень народних майстрів, викликала зацікавлення іноземців. Не вгасає до неї інтерес і сучасних вчених [9, с. 133, 135]. Водночас вона спонукала організувати влітку 1912 р. аналогічну, спільну із наддніпрянцями, акцію – виставку в Одесі, на якій Галичина була представлена окремим павільйоном. Культура Західної України стала відкриттям для багатьох українців Росії, як дізнаємося з публікації А. І. «Австрійська Україна на одеській виставі». Розлога розповідь про цю подію

містить відомості про 26 галицьких учасників, що представляли 5 спілок, 4 товариства та 7 приватних осіб: «Таке єднанє українців галицьких, буковинських і російських і спільна їх праця для розвою домашнього промислу очевидно має велике значінє, хоч би тільки в недалекій будучности» (1912. Ч. 50).

Короткі повідомлення про новини літературного життя у Галичині та за кордоном, зокрема україніка, друкувалися у межах постійних рубрик «Записки», «Pro temoга», рецензії на нові літературні твори та наукові розвідки у сфері історії, історії Церкви та богослов'я, психології, філософії вміщені під рубрикою «Критика» («Критичні замітки»). У часописі функціонували також рубрики: «З часописий і журналів», «Бібліография», «Нові часописи», «Літературні новини», «Підслуханє» («Жарти»), «Переписка редакції» тощо. Ілюстрації «Неділі» пропагували твори українських митців, знайомили з історичними та культурними пам'ятками, пейзажами й етнічними костюмами різних регіонів України та світу, портретами визначних культурних діячів і репродукціями картин талановитих художників, визначними подіями з життя тогочасного галицького суспільства.

Висновки. Тижневик «Неділя» віддзеркалив формування нових напрямів у світовій науці на початку ХХ ст. та їх рецепцію на теренах Галичини, долання бездержавності української нації, розділеної поміж двома імперіями, змагання інтелігенції перебувати на одному інтелектуальному й мистецькому рівні з більш розвиненими західноєвропейськими країнами. Наукове товариство імені Шевченка компенсувало відсутність національної академії наук, а преса – академічних наукових видань. Тижневик «Неділя» став однією з публічних платформ для наукової реаліза-ції, об'єднавши авторів Галичини і Наддніпрянщини. Систематизація та аналіз публікацій часопису засвідчили широкий тематичний спектр його наукового контенту, давши підстави виокремити студії з літературознавства, історії, мистецтвознавства, музики, театру, сформулювати основні проблемно-тематичні вузли публікацій та компаративні лінії у контексті формування спільного духовного простору нації.

Література

1. Гарбузюк М. Початок професійної акторської діяльності Леся Курбаса: до проблеми датування. *Просценіум*. 2012. № 1/3. С. 3–10.
2. Гирич І. Ще до проблеми «Аркас і Грушевський». *Історія, історіософія, джерелознавство*. Історичний збірник. Київ, 1996. С. 221–231.
3. Гнатишак М. За нові засоби культурно-мистецького вислову. На маргінесі перерібки й інсценізації «Владимира» Теофана Прокоповича. *Мета*. 1939. Ч. 24. С. 5–6.
4. Гречило А. Перша світова війна та українські національні символи. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2015. Вип. 25. С. 99–106.
5. Калинчук А. Ранні шевченкознавчі розвідки Михайла Возняка: пролегомени. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2022. № 5. С. 148–151.
6. Комариця М. Неділя. *Українські часописи Львова 1848–1939*. Т. 2: 1901–1919. Львів, 2002. С. 423–430.
7. Культуртригер. URL: <https://www.youtube.com/@kulturtrigger>
8. Мельник Я. Апокрифічний код українського письменства. Львів, 2017. 376 с.
9. Молинь Валентина. Виставка домашнього промислу в Коломиї. *Народознавчі зошити*. 2014. № 1(115). С. 130–136.
10. Серета О. У полоні аргу: українська мистецька преса Галичини міжвоєнного двадцятиліття: монографія. Львів, 2023, 364.
11. Стеблій Ф. Василь Щурат – дослідник минулого Галичини. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Зб. наук. пр. Вип. 15. Львів, 2006/2007. С. 727–737.

References

1. Harbuziuk, M. (2012). Pochatok profesiinoi aktorskoj diyalnosti Lesia Kurbasa: do problemy datuvannia [The Beginning of Les Kurbas's Professional Actorish Activity: the Problem of Dating], *Prostsenium*, (1/3), 3–10 (in Ukr.).
2. Hyrych, I. (1996). Shche do problemy «Arkas i Hrushevskiyi» [More about the Problem «Arkas and Hrushevskiyi»], *Istoriya, istoriosofiya, dzhereloznavstvo*. Istorychnyi zbirnyk. Kyiv, 221–231 (in Ukr.).
3. Hnatyshak, M. (1939). Za novi zasoby kulturno-mystetskoho vyslovu. Na marginesi pereribky y instsenizatsii «Vladymira» Teofana Prokopovycha [For New Ways of Cultural and Artistic Expression. On the Margins of the Adaptation and Staging of «Vladimir» by Teofan Prokopovych], *Meta*, (24), 5–6 (in Ukr.).
4. Hrechylo, A. (2015). Persha svitova viina ta ukrainski natsionalni symvoly [The First World War and Ukrainian National Symbols], *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, Lviv, 25, 99–106 (in Ukr.).
5. Kalynychuk, A. (2022). Ranni shevchenkoznavchi rozvidky Mykhaila Vozniaka: prolehomeny [Mykhailo Vozniak's early Shevchenko studies:

prolegomena], *Naukovi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. Ser.: Filolohiia, (5), 148–151 (in Ukr.).

6. Komarytsia, M. (2002). Nedilia [Sunday], *Ukrainski chasopysy Lvova 1848–1939*. Lviv, 423–430, (2: 1901–1919) (in Ukr.).

7. Kulturtryher. URL: <https://www.youtube.com/@kulturtrigger> (in Ukr.).

8. Melnyk, Ya. (2017). Apokryfichniy kod ukrainskoho pysmenstva [Apocryphal code of Ukrainian Literature], Lviv, 376 (in Ukr.).

9. Molyn, V. (2014). Vystavka domashniogo promyslu v Kolomyi [Exhibition of home crafts in Kolomyia], *Narodoznavchi zoshyty*, (1(115), 130–136 (in Ukr.).

10. Sereda, O. (2023). U poloni artu: ukrainska mystetska presa Halychyny mizhvoyennoho dvadtsiatylittia [In Captivity of Art: the Ukrainian Art Press of Halychyna in the Interwar Twenty Years]: monohrafiia, Lviv, 364 (in Ukr.).

11. Steblii, F. (2006/2007). Vasyl Shchurat – doslidnyk mynuloho Halychyny [Vasyl Shchurat is a Researcher of Galicia's history], *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist: zb. nauk. pr.* Lviv, (15), 727–737 (in Ukr.).

Mariana Komarytsia

Doctor of Philology, Senior Research Fellow

Head of the Department of the Research Institute for Press Studies

Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv

(Lviv, Ukraine)

SCIENTIFIC CONTENT OF THE «NEDILIA» WEEKLY (1911–1912)

The Ukrainian intellectual elite from Galicia understood the importance of building national cultural values through their scientific interpretation. The vectors of this rethinking are projected onto separate branch groups of the illustrated magazine «Nedilia» publications (weekly supplement to the newspaper «Dilo») and relate to various scientific fields – history, literary studies, linguistics, visual arts, music, theatre, natural sciences, etc. The authors of the publications such as Mykhailo Wozniak, Volodymyr Doroshenko, Natalia Kobrynska, Ivan Krypyakevych, Ivan Rakovsky, Hnat Khotkevych, Ivan Franko, Vasyl Shchurat, and others – considered the problems of national culture in the pan-European context, made comparative parallels regarding the social status, financial situation and public resonance of the activities of Ukrainian and foreign scientists and artists results.

Journal materials initiated such scientific disciplines as Shevchenko studies and Shashkevych studies contained rich historical and archaeological material on Ukrainian history in general, and

Lviv, in particular, reflected a high assessment of the results of the Shevchenko Scientific Society. Historical research updates the topics of the prehistory of Ukraine, the era of Khmelnytskyi, identification of Ukrainian national symbols and at the same time. The newspaper's publications make it possible to trace the connection between the development of Galician scientific processes and the press. In addition to purely professional publications, society needed popular science publications that would promote to a wider public space the researches, primarily in the humanitarianism field. The unity of the spiritual space of Ukrainians, separated by the border of two empires, is evidenced by the newspaper's authors and the thematic dominants of scientific studies.

Keywords: the Galician press of the beginning of the 20th century, «Nedilia» weekly, scientific content, comparative studies, the nation unity.